

A'

TSASZARI és KIRALYI FELSÉG'
ENGEDELMÉVEL.

Költ *Bétsben*, Böjt-elő Havának (Februá-
riusnak) 14-dik napján, 1792.

Nápolyi kedves Újságok.

Az Audientzia' napján, a' *Nápolyi* Király-
hoz mondott *Olasz* Beszédjét Országunk' Kül-
döttjének, 's az arra adott *Olasz* Feleletjét
Király ö Felségének, *Magyar* magyarázat-
jaikkal együtt ímé közöllyük:

Gróf *Széchenyi Ferentz* ö Excell. ja' Beszédje
a' Királyhoz.

„Ho l' onore di presentare a Vostra
Maestà la lettera dell' Imperadore e Re
d' Ungheria mio graziosissimo Sovrano,
come pure un' altra di Sua Altezza Reale

P

il

il Signor Palatino assieme colle Medaglie, che gli Stati d' Ungheria hanno fatto coniare all' oggetto di perpetuare la presenza di Vostra Maestà, e di Sua Maestà la Regina all' incoronazione della Sagra Sua Maestà Imperiale e Re Apostolico. Supplico Vostra Maestà di voler accettare e gradire queste Medaglie come un attestato della profondissima venerazione ed amore, che essi professano alla medesima, ed alla Regina. Degnisi anche permettere che io raccomandandi la Nazione e me stesso alla continuazione della Reale Sua benevolenza tanto ambita dagli Ongaresi, che ho la fortunata sorte d' implorare qual interprete dei sinceri comuni voti. “

„ Szerentsém van által-adni Felségednek a' Tsászárr és Magyar Ország' Királya' az én kegyelmes Fejedelmem' Levelét, valamint ő Királyi Hertzegségéét a' Nádor-Ispány Úrét is, azokkal a' pénzekkel együtt, melyeket a' végre verettek *Magyar Ország'* Státusai, hogy örökké-valóvá tegyék annak a' Királyi Jelenlételnek emlékezetét, mellyel meg-tisztelték Felséged és a' Fels. Királyné ő Szentséges Tsászári 's Apostoli Királyi Felségének koronáztatását. Reménykedem Felségednek, fogadja kedvesen ezen pénzeket, annak a' mély tiszteletnek, és szeretetnek bizonyosságául, mellyel viseltetnek a' *Magyar* Státusok, Felséged, és a' Királyné eránt. Méltóztassék egyzersmind meg-engedni:
hadd

hadd ajánljam mind a' Nemzetet, mind magamat további Királyi jóvoltába, mellyet a' Magyarok olly buzgóan óhajtanak, 's a' mellyet én, úgymint a' kinek szereztesém van a' közönséges kívánság' ki-magyarázójának lenni, igen kérek. "

A' Király' Feleletje.

„Ricevo con vera sensibilità il nuovo contrasségno di amistà, coll quale l'Imperadore e Re d' Ungheria, e l' Arciduca Palatino accompagnano la graditissima dimostrazione, che vogliono darmi gli Stati d' Ungheria di ricordarsi del piacer sommo, che ho provato presso l' illustre e valorosa loro Nazione.

Le attenzioni che mi ha la medesima usate, e il senso di stima, che mi ha ispirato, non si scancelleranno giammai dal mio cuore.

Vi priego di confermare questa asserzione agli Stati, e ai degni vostri Compagni, mentre colla massima soddisfazione riveggo voi in questa Capitale. "

„Belső indúlattal fogadom ezen új bizonyosságát a' barátságának, mellyet ragasztottak a' Tsászárnak 's Magyar Király, és a' Fő Hertzeg Nádor-Ispány, ahoz a' kedves ki-nyilatkoztatáshoz, a' mellyet mutatnak hozzám *Magyar Ország'* Rendjei; meg emlékeztet az azon nagy örömről, mellyet tapasztaltam az ő Nemes és Vitéz Nemzetjeknél.

Az a' tisztelet, mellyet bizonyított erántam a' Magyar Nemzet, 's azon betsület-érzés, mellyet öntött az én belém magé eránt, soha se fognak ki-esni szivemből.

Kérem az Urat, tegyen erről tanúbizony-ságot a' Státusok, és a' maga méltó Társai előtt. Én az Urat, a' leg-nagyobb meg-elégedéssel nézem ezen fő Városban."

A' Török Követről.

Posonyba, ezen hónapnak 4 dikén érkezett a' Török Követ, dél utáni harmadfél óraker. Estve el ment a' Redutba, F. M. L. és *Posonyi* Komendans B. *Venkheim* hintáján. Más nap dél tájban el indult onnan. Meg nézte a' Szigetben a' *Novibéli* Basa' temető helyét, 's annak emlékezetére emelt sír-követ belső meg indulással szemlélte. — *Svechet* *) nevű helységbe 7-dikén ért dél-előtti tíz óraker. Onnan 9-dikén beküldö: *Bétsbe* a' *Diván Effendit* (Követts. Titoknokja.) *Mustafa Béget* olly hagyomással, hogy menne el a' Német Birodalom' Udvari Vitze Kancelláriussához H. *Koloredóhoz*; 's az Udvar és Status Kantzelláriussához H. *Kaunitzhoz*; 's illendő köszöntés mellett jelentené meg *Svechetre* lett el érkezését, 's azon kívánságát Követ' ő Méltóságának, melly szerént óhajt minél előbb *Béts* Városában meg jelleni 's el járni a' reája bizott dolgokban.

Di-

*) Igy nevezik közönségesen; hanem *Schvechat* a' valóságos neve.

A' *Diván Effendi* maga hat lovas úti hintóban ült; mellyet egy négy lovas hintó, és három fél fedeles kotsik követtek. A' négy lovas hintóban ült a' Követtség Tolmátsa *Janku-Rosssetti Murafi*: a' három fél fedeles kotsikban pedig más hat Törökök. Kisérőben három lovas Katona vólt a' *Diván Effendi* mellé adva. Ts Kir. Udvari Titoknok, 's Udvari Tolmáts *Stürmer* Ur, elvezette a' *Diván Effendit*, mind H. *Koloredóhoz*; mind pedig H. *Kaunitzhoz*; kik mind ketten vizontagolták a' Követ' köszöntését. E' meg lévén meg vendégeltettek mind a' *Diván Effendi* és a' Követtség Tolmátsa külön; mind pedig a' több 6 Törökök is más szobában tsokoládéval; kávéval; gyümöltsel édességekkel 's a. t. Ezután ki ment a' *Diván Effendi*, *Leopoldstadt* nevezetű külső Városba, hogy ott a' Követ számára készített szállást megtekéntené; 's ezt is elvégezvén vissza tért *Svechetbe*.

A' Követ, Febr. 11-dikén délelőtti tíz órakor indúlt meg *Svechetről*, *Béts Városa* felé. Maga, hat lovas hintón ült; de az Emberei mindnyájan lovagoltak előtte, és utánna szép rendben. A' lovas Katonaságon kívül, igen sok kísérői vóltak, a' kik *Bétsből* mentek ki rész szerént hozzája, rész szerént tsak az nap eleibe. A' *Bétsi* szélső Kapuhoz, 12 óra felé érkezett. Ott várta Gróf *Kinsky Józef*, *Béts Városa'* Kommandánsa, több Generálisokkal 's Tisztekkal. Az említett Kapunál, ki-szállott a' Követ a' hintajából, 's paripára ült. Bé-érvén a' kapun belől, *Wolkenstein* és *Veteráni* Gróf

és Kamarás Urak által fogadtatott, kik az *Austriai* Rendek' részéről mentek vólt két Trombitással eleibe. Innen, következőrenddel lett a' menetel: Leg-elöl lovaglottak öt vasas Katonák, utánnok a' megnevezett két Gróf Urak, két Trombitásaiikkal; továbbá egy tsomó vasas Lovasság; ezután hozott 4 bokrétás ló egyg ernyős szekeret, melly arany paszománttal, 's bojtokkal ékesített veres posztóval vólt bevonva. Azt mondják, hogy ebben vóltak az ajándékba - való drágaságok. Ezen ó testamentomi forma szekér után lovaglott egy Török, a' ki jobb kezében egy nagy botot tartott; utánna más Török, vékonyabb bottal; ez után kettő, mogyoró páltzákkal; és ismét kettő, ezüstös páltzákkal. Ezek után vezettek öt paripákat, két két *Austriai* Parasztok gyalog; más hat paripákat pedig Török Lovász - legények. Ezen hat, rész szerént szürke, rész szerént sárga pej paripák arannyal és ezüsttel ki - varrott, szebbnél szebb tsujtárokkal vóltak fel - ékesítve. A' nyereg - készültek, drága kövekkel tündöklöttek. — Itt következett már egy sor, a' melly messziről szépen veresellett: minthogy jobbára mind veress ruhákban vóltak a' Törökök. A' Követet meg előzőtt Törökök között lovaglott azon szép Ifjú is, a' ki jövendőbeli veje lessz a' Követnek; és a' Követtség Papja, kinek zöld konty fedte a' fejét; mindhogy *Mahomettól* veszi származását. A' Követ egy gyönyörű készülütű seregély szürke paripán ült, sárgás színű felső ruhában. Fejében veress tsalma vólt. Drága övét

Övét még tündöklöbbé tette a' két szép pisz-
tolya, 's a' Péter kése. Két felől a' lova
mellet négy Törökök gyalogoltak; sok he-
lyen pedig gázoltak is; mint hogy felette
nagy vólt a' sár. Bal oldalról lovaglott
Ts 's Kir. Tolnáts *Stürmer* Ur. Azon Tö-
rökök között, kika' Követ után lovaglottak,
nyilakkal rakott szép tegezek szemléttettek
némellyeknek felső ruháikon; rózsák, né-
mellyeknek kezeikben; egynek kezében,
egy nagy aranyos pipa; egynek, két kis
dob függöt két felől a' nyereg kápája mel-
let, mellyekre ottan ottan ütött egynehá-
nyat. — A' négy viz-hordók, rakva vóltak
mind magok, mind a' lovaik nagy tsörgök-
kel.

Hátúl lovaglott a' Követ' Kintstartója,
a' ki hébe korba apró török ezüst pénzeket
szórt. Bé-fejezte a' menetelt egy tsemó
vasas Lovasság, melly után vólt még négy
hintó, és 54 rakott szekér. — A' Ts. Kir.
Udvar, a' *Salésiai* Apátság' Klastromából
nézte a' Török Sereg' menetelét. Valamerre
ment a' Követ a' Váron kívül (mellynek
nagy részét meg-kerülte), mindenütt sűrű
sort formált két felől a' Nézök' sokasága,
mellyet meg nem szünt barátságosan közönt-
getni ő Méltósága, mellyére tevegetvén a'
jobb kezét. Bal kezével, a' kantár' szarát
tartotta. Délutánni 2 óra tájban ért a' maga
szállására, melly az *Au*-kert mellett vagon,
B. Ecker' nyári palotájában.

Magyar

Magyar Ország.

Budáról, Febr. 6-dikán. „Gróf *Brunsvik József* ö Excel. ja, kéntelenített beteges állapotja miá le mondani a' *Mohátsiak'* dolgában való Kir. Biztosságáról; helyébe, *Temesvári* Adminisztrátor *M. Bakó* Úr tétettt-fel (projektáltatott) ö Felsőségének. “

Abatúj Vármegyéből, Jan. 21-dikén.

„Az *Urak' Tetényi* Historiájok, nékem egy igen kedves estvét tsinált. *Tibullusi* gyönyörködéssel ülven kandallóm' lobogó tüze mellett, egy 70 esztendős Öregnek olvastam el azt, a' ki iffjúságát az *insurgens* Seregben töltötte, most pedig, el-halván felesége és gyermeke, a' halált rettegés és óhajlás nélkül várja; és a' ki nékem, lelkének ezen dispositiója által gyakorta fogantatosabb Tanítóm, mint a' sok *Chrysippusok*, és *Crantorok*, a' kik nem *élni*, hanem csak *tudni* tanítanak. Annak látása, hogy ez az együgyü költemény ennek a' jó Öregnek lelkét egészen fel-derítette, 's homlokáról minden el-butulásra altató lomhaságot elkergetett, engemet is által-járt, 's szívesebben nevettem, mint a' *Bétsi* Játék-nézőhelyben a' *Benuzzi'* *frivolitássain* (halszontalankodásain). A' *Tetényi* történetért ez az Öreg nékem a' *Szesztait* beszéllte el; 's én azt ismét az Uraknak beszéllem, olly bizonyos hitel alatt, hogy az *Urak' Hírmondójának* Olvasói közt bizonyosan lessz legalább egy, a' kinek az, olly vidám estvét tsinál, mint nékem, és az én Öregemnek a' *Tetényi* rege. El-szenderülve a' tűz' meleg-

gító lobogása alatt, igen elevenen érzettem, hogy *Rouffeaunak* esmeretes *paradoxonjában* mély igazság fekszik; és hogy az csak a' mi hibánk, hogy ötet meg-érteni nem akarjuk.

(Az említett *Szesztai* történet, a' Tóldalékba van iktatva, illy tzim alá: *Rege, Mátyás Királyról.*)

Erdély Ország.

„Az útbiztosítási könnyebbségnek eszközésére, kivánnya ő Felső Károlyváratt, az ott már hajdanában is meg-volt *Cambiaturát*, az az: *forspontos* lovak' tartását vizont fel-állítatni. Négy száz forint eszteni fizetést ajánl ő Felső a' *Cambiaturistának* olly fel-tétellel, hogy tartozzon az, 12 hámos lovakat, 's meg kivántató szekereket tartani, és azokkal mindeneknek, valakik *Commisszariátika Affzignatziókat* mutatnak, köveikezendő bérért szolgálni: A' Katonaság 15 krajtzárt fog néki fizetni egy loért, egy állatzióra; a' kötelességből menő *Provinciálísták* 17-et; más Utazók pedig 24-et.

A' külső Ország *Zink'* mázsájától eddig vett két forint harmintzad, fél forintra szállítatott le.

A' mindennapi postázás, melly csak a' háborúra nézve állott vala fel, ezen hónap' végével mindenütt meg-szünik.

Most értem, hogy a' *Barclajus' Argenisse* a' *Hochmeisteri* könyvnyomtató sajtó alatt vagyon. Fordította egy Nemes *Erdélyi Magyar.* — Valakik ezen könyvet látták, mindnyájan azt mondják, hogy még szebb a'

a'

a' fordítás, az eredeti munkánál. — Azt sajnálja Fordítója, hogy hasonlóban fáradó Bajnokra akadott. Igyekezem valamit az eleiből kezemhez kapni, 's vele az érdemes *Román - Szeretőknek* szolgálni.

A' Frantzia Dolgokról.

A' Tsászár éránt hozott azon Végzésére a' Nemzet - Gyűlésének, mellyről közelműbbi *Hírmondónkban* emlékeztünk, következő értelmű Válasszát küldötte a' Király Január. 28-dikán a' Nemzet - Gyűlésébe:

„Ur'aim!

Igen nagy figyelmetességgel meg vizsgál-
tam azon kéréseket, vagy serkentéseket
(invitation) az Uraknak, mellyet Végzés-
formájában küldöttek hozzám. Tudják az
Urak, hogy a' Konstituczió szerént *) egye-
dül engemet illet a' külső Hatalmasságokkal
való értekezés. — A' törvénytévő Test **)
csak akkor tanátskozhatik hadról, minek-
utánna vóltaképpen - való jelentést vett én

tő-

*) Az az: a' Frantzia Igazgatás' formájá-
nak újjonnan lett el-intézése, vagy az
új Frantzia Státus - alkotvány szerént.

**) Így neveztetik a' mostani Nemzet - Gyűlés,
's így fognak hivattatni minden követke-
zendő Nemzet - Gyűlések. A' mostani
Gyűlést meg - előzőtt Nemzet - Gyűlés
azért neveztetett, 's neveztetik Constituens
Nemzet - Gyűlésnek, mivel a' készítette el
az új Frantzia Konstitucziót.

tőlem az eránt. Kétség kívül van az Uraknak arra jussok, hogy a' Nemzet' javának tekintetbe való vételét előmbé terjesszék; de azon mód eránt, mellyel tselekedték ezt az Urak, fenn említett Végzéseken: sok szólóm volna; hanemha látnám, hogy a' környülállások olyanok, mellyekben tellyesíteni kell inkább haladék nélkül, mint próbálgatni törvényes jussaimat. — Még 14 napokkal ez előtt meg-irtam már én a' Tsászárnak, hogy felelne egész meg-határozással azon pontomokra, mellyek tárgyai az Urak' végzésének. Olly formálag alkalmaztattam magamat a' Tsászárhoz, mint szükség alkalmaztatni magát egy Hatalmasságnak, más Hatalmasságokhoz.

Ha hadra kél a' dolog: érzem, hogy ditsőségemre szolgál énnékem, eggy olly Nemzetnek nevében kommandirozni (kormányozni), melly annyi bátorságot mutat. Tudva van előttem az ő egész ereje; de én azzal az okossággal tartozom mérsékelni lépéseimet, a' minémü serénységgel tétetem a' hadi készületeket, hogy hat hét alatt táborba szállhasson a' Sereg. Semmi szembe tünőbb próbáját nem adhatnám én, úgy itélem, a' Konstitutióhoz vonzó indulatomnak, mint ha olly gondossággal eszközlöm a' békességnek fenn-maradhatását, a' milyen serénységgel tétetem a' hadi készületeket. A' leg-nyughatatlankodóbb bizodalmatlanság is kéntelenítettik meg-esméni, hogy én, ezeket tselekedvén, tellyesítem minden kötelességeimet. — Midön hadról van a' tanátskozás, nem engedi meg akkor

a'

a' heves hirtelenkedést az Ember-ség. Mert a' had-végzés által a' határoztatik - meg: hogy a' *Hazának* mellyen meg-fontoltt java, kívánnya a' *Hazafiak'* egy nagy részének fel-áldozását. Gondom van nékem az Ország' bátorságára, hasznára; és di'ssőségére; 's hiszem, hogy minden órán meg mondhatom a' Gyülésnek: ha tarthatunk é számot *Békes-ségre*, avagy pedig Had eránt való feltételt tartozok eleibe terjeszteni nékie.

Minthogy ezen Királyi Irás, felelet vólt: erre nézve leg-kissebbet se tanátskozott, 's végzett az eránt a' Gyülés

Hogy, a' visszálkodásnak, és háborúság-nak lelke annyira uralkodott, és uralkodik még most is *Frantzia Országban*, 's különösen *Párisban*, a' *Frantzia Nemzetnek* nagy rom-lására: fő indítói, 's szerző okai ennek, azok a' sokféle értelmű *Klúbok* (Társaságok), mellyek mindnyájan akarván nevelni a' magok Követőiknek számát, különböző részekre szaggatták a' Nemzetet, 's ekként magát magának pufztító ellenségévé tették. Hogy ezen gonosznak eleje vétetődhetnék addig, míg *Frantzia Országot* végső veszedelembé nem borítaná: újra egy Társaság állott fel mostanában *Unitáriusoknak* nevezete alatt, mellynek az a' tzellya, hogy egyesítsen minden más Társaságokat, vagy Felekeze-tekét azon esetre, ha valamelly külső Hatal-masság meg-támadándja *Frantzia Országot*. — Abban a' *Klastromban* tartják magok ülé-seiket az említett *politikus Unitáriusok*, melly hajdan az úgy nevezetett *Unitárius Szerze-te*.

teseké volt. — Az Unitáriusok' igyekezete jó; de ennek kívánt tze'llyára való jutását inkább tsak kívánni lehet, mint reményleni.

Elegyes Tudósítások.

A' Frantzia gondolkodás' módjától úgy örzi II. Katalin a' maga Alattvalóit, mint ragadó nyavalyától; a' Spanyol Udvar pedig úgy nézi már azt, mint a' Spanyolokba is beléjek esett fenét: azért is szer felett kemény eszközöket vesz elő, hogy meg-akadályoztathassa annak terjedését.

Egy Pétersburgi tudósításból, melly költ Jan. 10-dikén, azt olvassuk, hogy meg tiltatott Pétersburgban az új Frantzia Konstituzióról való beszéllgetés. Ehez képest a' Politzáj rendelést adott ki minden Vendégfogadósoknak, hogy mihelyt meg-sejtenek három vagy négy személlyeket együtt beszelleni az említett Konstituzióról: leg-ottan tegyenek jelentést azok eránt a' Politzájnál, melly maga részéről el követi osztán a' követni valót. — Ez, keményetske rendelés; de bezzeg szörnyőség az, a' mit *Madritban* történtnek lenni ir egy *Olasz* Levél. Megparantsoltatott t. i. nem régiben egy estve, hogy minden ajtók bé-zárassanak; és hogy az ablakokon se merjeu senki is ki-nézni: mert különben mindjárt tüzet fognának adni a' Katonák az ollyatén ablakokra. Rémulés fogta el az egész Várost, illy *Drakói* Törvénynek hallására. De hát reggelre kelve melly nagy lett mindenfelé a' szörnyüködés: a' midön tizennégy akasztó-fákat szemlélték a' vá-

vásár - piatzon , mellyeknek mindenikéről egy egy szerentsétlen függött. A' táblán, mellyel jegyes volt mindeniknek a' mellye, ez olvastatott: *Igy járnak a' köz - tsendesség' meg - háborítói.* — Kik lettek légyen ezen 14 törött nyakúak, nem teszi ki az *Olasz* tudósítás; hanem tsak a' közönséges vélekedést írja meg felölök, melly szerint a' *Frantzia Propaganda'* Apostolinak (az az, a' *Frantzia Konstitutiót* terjesztő Társaság' Küldöttjeinek) kellett nékiek lenni.

A' *Spanyol* Udvar mind szárazon, mind vizen téteti a' nagy hadi készületeket, még pedig azért, a' mint egy *Madriti* Levél bizonyítja, hogy ha a' környül - állások úgy fogják hozni magokkal: ő is nyomosan belé szólhasson a' *Frantzia* dolgokba.

A' *Svéd* Király még se vitette vissza a' bagázsáját, és lovait *Aachenből* (*Aquisgránumból*), sőt az a' hire, hogy az Ország - Gyűlésnek végződésével, maga is oda fogná útját venni.

Anspach és *Bayreuth* Tartományait, mellyeknek birásáról örökösen le - mondott már a' múltt Dec. 2 - dikán a' Markgráf: ezen folyó Elztendő' Január. 16 - dikán foglaltatta el maga számára a' *Prussziai* Király, *B. Hardenberg* Ministere által.

Avenio (*Avignon*) Városa, és a' *Venesini* (*Venaisin*) Grófság, (mellyek a' magók előbbeni törvényes Fejedelmektől — Pápa ő Szentségétől — el - pártolván, *Frantzia*

Or-

Országgal kívántak egyesíttetni) már most egésszen új *Frantzia* kaptára vagynak ütve. *Avenio* Városában azzal az okossággal éltek a' *Magistrátusok*' válaasztásában, hogy mind tsak olyan Izemélyeket válaasztottak Tisztviselőknék, a' kik egy vagy más részre való hajlással még nem jegyesítették (bélyegezték) magokat; a' kik tehát annál könnyebben eszközölhetnek békességet és tsendességet a' Nép között. — A' *Venessini* Grófság' Lakosinak le-tsendesedését ellenben nagyon akadályoztatja az, hogy mind olyan *Magistrátusok* válaasztattak, a' kik az előbbenieknek meg-esküdtt Ellenségeik.

A' *Wurmser* Huszár Reg. jénél feleslegvaló (*Supernumerarius*) Májori hivatalt viselt *Knesevich* Ur, rend szerint való Májornak ment által a' *Vetsey* Huszár Reg. jéhez. — A' *Freypartisták* között Majorságot nyert *Mileradovits* Ur (ki a' *Nemes Testörző* *Sereg*ből ment vólt ki a' *Had'* eleivel katonászkodni) most Májor a' *Jellachich* Reg. jében. Mintegy huszonnyóltz esztendő s Iffjú.

Schwecheti Anekdota.

Schwecheten jövéen keresztül egy jó Barátunk ezekben a' napokban, beszéde eredt az ott múlatott *Török Követnek* valamellyik Emberével, a' ki igen jól tud oláhul. A' tsalmás *Atyafi* nagyon meg felejtkezett *Mahomet'* törvényéről a' *Keresztyének* között, 's jól bele tekintgetett beszéd közben a' boros kantsóba. A' beszélgető Társa azt mondja egyszer néki: *Azt hallottam én rekon, hogy*

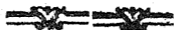
a' Törököknek nem szabad bort inni. — A' Török nem igen sokat törte a' fejét a' feleleten, hanem hevennyiben ezt válaszólyya: En is azt hallottam, hogy a' Kathol. Keresztényeknek nem szabad húst enni Pénteken; de látom, hogy bizony tsak úgy meg eszik ok akkor is, mint más napokon.

J e l e n t é s.

Olasz Országának Komo nevü Városában testamentom-tétel nélkül holt-meg Nagyvárad *Fi Bagosi László* Kapitány Ur. A' ki ezen Kapitány Urnak hagyományához jusát tartja, jelentheti magát Májusnak utolsó napjáig az első Garnison Regimentnél.

B é t s.

Az Erdély Ország *Deputátus* Urak közül, itt vagynak már Gróf *Bethlen László*, Gróf *Teleki Lajos*, Fő Kormányiszéki Tanátsos *Gál János*, Itélő - Mester *Türri László* és *Kolosvári* Senátor *Bartha Móses* Urak. — — Ma talám a' több *Deputátus* Urak is meg érkeznek.

T Ó L D A L É K.

A' Magyar Hírmondónak Februárius' 14-di napján 1792-ben költt árkusához.

Tudományi Dolgok.

Ha valamely Tudományi - Kerületben (*Districtus Litterarius* *) az Akadémiánál 's egy vagy más Gymnásiumnál üressen marad valamely Tanító - szék: a' Kerületbéli Igazgató (*Director*) azonnal be - jelenti azt a' Felsőges Helytartó Tanátsnak, melly ki - hirdetteti az Országban, hogy e' 's ez Városban ekkor 's ekkor *Concurfus* lesz, az az, Professorságért való vetélkedés. Illyen *Concurfus* hirdettetett a' múltt elztendőben Karátson 2dik napjára *Pestre*, az ott lévő Univerlitás *Aesthetika Kathedrájáért* (vagy a' Jó Iz tudományának tanító - székéért) melly, a' mint tudjuk üressen maradt, Professor *Werthes* Úrnak *Pétersburgba* (*Sz. Péter Várába*) lett menetelével. — Ez a' *Concurfus* következendöképpen készült még:

Karátson előtt való napokon, egynehány Ülésekben azon tanátskoztak, a' Világi Böltsétségnek Tanítói (*Professores ex Facultate Philosophica*) mi módon kelleffen a' *Concurfust* úgy el - intézni, hogy a' részre - hajlás gyanújától mentt leheffen a' Fakultás. Min - dent

*) Illyen, kilentz van az Országban.

dent is el követtek az ollyas eszközöknek felkeresésében, mellyek által mind a' F. Helytartó Tanács, mind az Udvari Kantzeliária ennek helyheztesett bizodalnoknak vóltaképpen megfelelhessenek. Elvégezték tehát magok között, hogy minden Tanító Úr bizonyos Kérdéseket gondoljon ki az *Aesthetikából*, mellyek a' Concurrensoknak feltevéssenek a' megfejtésre. A' következő Ülésekben, ezek a' Kérdések felolvasztak, megvizsgáltattak, 's közzülök mintegy harminzig valók alkalmazásoknak találtattak a' feltevéssre. Ezek különkülön papirosra lerattattak, öszve-sodortattak, és kevertettek. Ezen öszve kevert Kérdések közzül, hármat ki húztak; a' többit pedig a' Fakultás' jelenlétében megégették. Ezen 3 Kérdéseknek kettejét boriték alá tették, 's a' Decanátus petsét nyomójával lepetséltvén, ezeket a' szókat irták a' boritékon felül: *Pro scribendo* (Írás által való megfejtés végett.) A' harmadik Kérdést hasonlóképpen lepetsélték, 's ezt irták reá: *Pro examine orali* (szóval való vizgálás végett). Mind a' két lepetséltt leveletske, egy olyan Professzornak adatott a' Konkursus' napjáig, a' kinél nem vólt a' Dekanátus' petsétnyomója.

Karátson' 2 dik napján reggeli 9 órakor megjelentek az Universitas' egyik Oskolájában a' Konkurrensok, kik is hatan vóltak, úgymint: Tisztelendő *Tóth Farkas*, az elöszlott Jézus-Társaságából való Pap, és *Budán a' Rhetorikának Tanítója*; *Szabó László*, Református, ez előtt *Nagy-Bányán*
Hu-

Humanisták' Tanítója, most a' F. Helytartó Tanátsnál Praktikáns; *Belnaj*, az Ország Bírása Urfiainak nevelője, *Roffi*, a' *Pesti* Universitas könyvtárjánál Kancellista, *Nitsch* most nevelő Bárá *Prónay* ő Nagyságánál, és *Schedius Lajos*, mind ketten Évangelikusok. Az utolsó, egy azon nagy reménységű Iffjak közzül, kinek a' *Göttingiai* Tudós Társaság ítélte vólt az egyik érdem pénzt 1790-dik esztendőben, 's kiről *Hadi és más Nevezetes Történetek* nevezetű Munkánk 4-dik Szakaszában, a' 182 dik oldalon bővebben emlekeztünk. — Kilentz óra után meg jelent a' *Filosofika* Facultás' Dekánnya, 's egyszersmind Professor *Pasquich* Úr, *Schwartner* és *Gabelhoffer* Professorokkal együtt. *Schwartner* Úr, általadta a' Dekánnak a' reá bizott leveletskét. A' Dekán pedig adta *Gabelhoffer* Úrnak, ki is fel szakasztotta azt, 's a' benne el rejtett kérdéseket le-diktálta a' Konkurrenszeknek. A' kérdések ezek vóltak: *Cum duo principia sint, quae Aesthetici a' studioso scientiarum et artium elegantiorum exigunt, scilicet bonus gustus, et ingenium aestheticum; ostendatur, in quo utriusque indoles et natura consistat? Utrum ad primitivas animae facultates, an ad derivativas pertineant; Ex quibus constitutivis constent, et ex quibus causis resultent: Azután: Comparentur veteres Poetae cum recentioribus, et cum ratione definiatur, utris venustatis et elegantiae major laus competat? *)* Ezen kér-

*) Nézd ezen kérdéseknek magyarázatjokat most folyó Munkánk 35-dik oldalán.

kérdésekről *Dissertatiot* (Elmélkedéft) kelle-
tett írni Deák nyelven a' Concurrenszeknek
minden Könyv vagy Irás segedelme nélkül.
Eljövén az ebéd ideje, hárman ebédelni
mentek két Professorokkal, hármaknak pe-
dig tettett folytatni munkájokat, egy Profes-
sornak jelen létében. Estvéli 7 órára né-
gyen készen voltak Irásokkal, ketten pedig
egész 11 óráig dolgoztak. Az óránként egy
mást fel váltó Professorok, a' készen lett Irá-
sokat bé szedték 's neveket reá irták

Más nap volt a' szóval való elő-adás-
nak próbája. Erre, az egész Filozofiai Fa-
kultás, melly mintegy 9 Tagokból állott,
meg jelent Gróf *Brunsvik* Helytartói Taná-
tsos Úr Ö. Excellentiája előlülése alatt, ki
egyszermind a' Tudományokra ügyelő *Com-
missionának is Praefesse*. Mindenek szemek lát-
tára fel szakasztatott a' második le petsételt
leveletske is, mellyben ez a' kérdés volt el-
rejtve: *Datur ne summum et primum princi-
pium Aesthetices, ad quod omnes partes Aest-
heticae revocari possunt? Quodnam est illud?
Quomodo illud adplicative ad omnes artes
liberales, tam formatrices quam foecundas
enunciari debet? Recenseantur principia Aest-
heticae, quae hucdum a Philosophis recepta
aut ventilata sunt, et sanae crisi subjician-
tur.* A' Concurrenszek más szobában tartóz-
kodtak addig, a' meddig egymás után ki
hitták őket, és az asztal végénél álló székre
le ültették. A' kérdést először fel olvasták,
azután írásban kezébe adták minden Con-
currensnek, hogy arról ollyas oktatást tar-
tson, mintha tanítványjai előtt szollana.

Hár-

Hárman a' Professor Urak közzül mind írásba vették azt nagy sebességgel, a' mit a' *Concurrens* a' kérdésről beszélt. Azután *Isokrates* beszédeiből némelly helyeket, és az *Anthologia Epigrammatum* — Görög Epigrammák virágos Gyűjteményéből — egy néhány verset Deákra; *Virgiliusnak Aeneideseből* pedig ezeket: *Ille ego, qui quondam gracili — arma virumque cano —* Magyarra fordították. Az utolsó fordítást Tisztelendő Dugonics Professor Ur vette protokollumba. A' *Concurrens* Urak következő rendel hívattattak fel: *Tóth, Szabó, Rofsi, Belnay, Schédius, Nitsch*. Négyen közülök egy fertályig, ketten pedig fél óráig díseráltak. A' ki által esett a' vizsgáláson, azt meg marasztották, 's egy más székre le ültették, hogy a' még elé nem hívták meg ne tudják tőlök a' fell tett kérdéseket. — Ezzel vége lett a' *Concursus*nak.

Most kézzől kézre járnak Munkáik a' Fakultás Tagjai között; nemcsak azok, mellyeket a' *Concursus* első napján írtak, hanem ez előtt nyomtatásban ki bocsátott, és az Instántziájok, 's Attestátumaik mellett még a' *Concursus* előtt bényújtott Munkáik is. Mind ezeket szorgalmasan meg vizsgálják a' Fakultás Tagjai, melly is valóban nem kevés időbe fog telni, Azután ujra ösze gyűlnek, és a' *Concurrens*ek közzül hármat választanak voklok által a' Professorságra. Ezeknek neveiket maga ítélete mellett által küldi a' Fakultás Budára a' tudományokra ügyelő Commisióknak. A' Commisió megvisgálván a' Fakultás voksolását,

fel

fel adja azt vélekedése mellett a' Felsőleges Helytartó Tanátsnak, Innen a' Fels. Udvari Cancellariára küldetik Bétsbe, melly is, Ő Felsőge eleibe terjeszti a' *Candidáltk* személyeket, kik közzül egyet nevez azután ő Felsőge Professornak.

R e g e *)

Mátyás Királyról.

Szepes, és Liptó Vármegye között fekszik egy nagy hegy, mellyet most is *Királyhegynek* hívják, minthogy *Mátyás* gyakorta ott vadászott; 's ennek bizonyosságául lehet az, hogy *Szombathely* (másként *Mons S. Georgii*, vagy *Georgenberg*) nevű Városkában még most is látják egy deák *epigraphe* egy ház' falán, melly azt adja tudtára az ott útnak, hogy *Mátyás* abban ebédelt. A' *Szomólnoki* 's *Jászai* erdőknek jövén a' Király, eggy estve azon veszi magát észre,

*) *A' mese, és rege között különbség van. A' mese soha sem történt, hanem csak költött dolgokat beszéll; a' rege ellenben valóban meg-történt elmés eseteket ad-elő. — Így különbözteti ezt a' Frantzia a' Fable és Conte; a' Német pedig a' Fabel és Erzählung nevezetekkel. — Ezt annyival illőbb volna közönséges értelemben vétetni, mivel e' szónak: Mese, most három jelentése van. Eggyik az ænigma — másik a' fabula — a' harmadik pedig az úgy nevezett régibb anekdotomok. A' Rege pedig valósgos magyar szó, mint ez a' szokásban lévő mondás is mutatja: Agg rege, az az, régi traditio.*

hogy csak maga maradt, 's nyakán a' nagy
 setétség. Tüzet látván, megyen a' mint
 mehetett, 's késő éjzaka ér bé *Szesztára*,
Kassához két mértföldnyire. A' Mester
 házánál még világ vólt, oda megy, szállást
 kér, 's bé-fogadtatik. *Betsületes neve* *Kegyelmednek?* kérdi a' Mester. *Én, Mátyás*
Kováts vagyok, felel a' Király, *Budán lakom*,
's ide 's ide jártam. A' Mester, vatsorát
 akar főzetni feleségével; de *Mátyás Kováts*
 látván, hogy üresetske a' kamara, nem en-
 gedte. *No hát egy fazék bort hozatok*, monda
 a' Mester, 's küld a' tsap-székre. — *Biz'*
azt izenik ott *Kegyelmednek*, mond' a' szol-
 gáló, *hogy rója-le előbb a' régít, különben*
zálog nélkül nem adnak. A' szegény Mester,
 szégyenletében, a' tógáját, vagy minek is
 hívták még akkor, küldi zálogba. Nem jött
 üresen a' szolgáló, 's a' Mesternek olyan
 kedve kerekedett, hogy maga a' szolgálóval,
Mátyás Kováts pedig Mesterné *Asszonyommal*
 jól meg-rakták a' lejtőt. A' Magyar *hospi-*
talitás szerént, *Mátyás Kováts* más nap jó-
 kor reggel *schlafkreutzer* (szállás - pénz)
 fizetés nélkül indult útnak, 's meg-ígértette
 a' Mesterrel, hogy egyszer *Budára* megyen,
 vissza adni a' költsönt. *Én*, monda a' Király
igen esméretes Ember vagyok Budán a' Kapu-
soknál, csak tudakozza *Ked, hol lakik Mátyás*
Kováts? 's a' *Kapus Kendet* mindjárt el-vezeti
 hozzám; mert tudja, hogy a' *betsületes Ven-*
dégért ő is kap egy ital bort. — A' Király
 el-megy, 's a' Mester csak íszik *Mátyás*
Kovátsnak szerentsés haza-meneteléért. —
Feleség, monda egykor a' Mester, *nem felejt-*
hetem én azt a' Budai Kovátsot. Derék egy

Ember volt az; nosza készíts egy tsupor vaját, hadd megyek Budára; meg-igérte, hogy jól lát, tudom, hogy embere leszs szavának: de én se mehetek üres kézzel, 's leg-alább a' Feleségének egy tsupor vaját viszek. — — El-indúl a' Mester a' vajjal, 's bé-ér Budára. Tudakozza a' Kapust, hol lakik *Mátyás Kováts*? 's a' Kapus maga kezdi vezetni a' Mestert. — Ejnye be jó, hogy ide jöttem, gondolja magában a' Mester; derék Embernek kell ennek a' *Mátyás Kováts*nak lenni, hogy a' Kapus így kap a' Vendég-vivésen; 's hát a' Várnál vagynak, 's a' Kapus int a' Mesternek: *tsak fel a' gráditson!* Szepeg a' Mester, mert nem fért a' fejébe, hogy a' *Kováts* olyan roppantt házban lakjon; de akarta, nem akarta, menni kellett. Bé-érnek a' *Mátyás Kováts*' tzipra palotáiba, elő jön a' *Kováts*, de nem kormbsan, 's a' Mester térdre bukik. *Kelj fel, jó Koma*, mond a' Király, *vólt é ebéded?* 's fordúl a' Királynéhoz: *Feleség, főzess neki egy kis ebédet, ő is szívesen látott engem.* Ofzlik a' Mester' rettegése, törölgeti izzadtságát, 's utóljára még a' tsupor vajjal is kedveskedik felesége' nevében a' Királynénak. El-készül az ebéd, a' Király hegedültet, 's ebéd után tántzra kerekedik maga talám a' *Tetényi Leánnyal*, a' Mester pedig a' Királynéval. — Így telvén el *Budán* vagy két hónapja a' Mesternek, kérdi a' Király: mit kíván tőle? *Tsak azt az egyet, Felséges Uram, hogy Sziesztán nagyobb legyen az ittze!* monda a' Mester; 's azóltá szintén e' mai napiglan nagyobb az itt, mint minden más *Abauji* Helységeken.